

Moscova teatrală '77

La acest sfârșit de an, se poate spune că viața teatrală a Moscovei a fost bogată și trepidantă.

Activitatea celor 30 de teatre permanente, din capitala U.R.S.S., e astăzi de variată înțeles a o înfățișa pe scurt este o sarcină aproape imposibilă. De aceea, am să mă refer numai la teatrele dramatice, încercând să relev tendința generală a vieții teatrale și să caracterizez, în câteva cuvinte, trăsăturile ei cele mai importante.

Căutările repertoriale ale teatrelor, dacă ar fi să le enunț, au urmărit trei căi principale: promovarea pieselor noi ale scriitorilor sovietici, dedicate celor mai variate aspecte ale vieții noastre contemporane; prezentarea unor piese cu tematică istorico-revoluționară; montarea, ca de obicei, a pieselor clasice.

La Moscova, ca și în anii precedenți, persistă „boom”-ul teatral. Sălile de spectacole sînt în permanență arhipline. Anul acesta, forțele creatoare s-au concentrat asupra realizării spectacolelor închinute celei de-a 60-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Pe numeroase scene ale teatrelor din Moscova, s-a dat viață multor pagini din istoria luptei revoluționare a partidului comunist și a poporului. Astfel, la Teatrul tînărului spectator, s-a pus în scenă *6 Iulie* de M. Șatrov (regizor, Iuri Jigulski), personajele principale fiind V. I. Lenin, I. M. Sverdlov, F. E. Dzerjinski. Acțiunea are loc în momentul dramatic al complotului socialiștilor-revoluționari de stînga, care încercau, în mod provocator, să rupă tratatul de pace de la Brest-Litovsk și să răstoarne guvernul sovietic. În fața elevilor cursurilor superioare de liceu și a altor tineri spectatori, care umpleau sala pînă la refuz, se desfășurau diversele episoade din acea zi a anului 1918, cînd soarta revoluției era grav amenințată și cînd, numai datorită voinței, spiritului de organizare, fermității partidului comunist, susținut de popor, de clasa muncitoare, cauza revoluției a fost salvată.

În spectacolele Teatrului „Vahtangov” și ale Teatrului central pentru copii, s-a dat

viață unui alt moment tragic din primul an de după revoluție, prin montarea piesei lui A. Korneiciuk, *Sfîrșitul escadrei*. Scrisă la începutul anilor '30, lucrarea dramatică a intrat, pe bună dreptate, în fondul de aur al dramaturgiei sovietice. Piesa redă episodul petrecut în 1918, cînd flota din Marea Neagră, înconjurată de cotropitorii nemți și de gardiști albi, fiind într-o situație disperată, s-a autoscufundat, pentru a nu fi capturată de dușmanii revoluției. Semnalizînd „Mor, dar nu mă predau!”, flota-erou a preferat să se scufunde. La Teatrul central pentru copii, tînărul regizor S. Iașin și scenografa debutantă V. Kacelaeva au creat un spectacol viu, eroico-romantic, fără să altereze cu nimic substanța dramatică a piesei. La Teatrul „Vahtangov”, spectacolul a avut o impresionantă tentă tragică. Ca fundal al acțiunii, s-au folosit documentele epocii: spectatorul auzea, transmise la radio, telegramele lui V. I. Lenin și proclamațiile guvernului, adresate marinarilor flotei Mării Negre. Spectacolul, fidel lucrării dramatice și urmărind adevărul istoric, izbutește să transmită întreaga complexitate a luptei pe care partidul comunist a trebuit s-o ducă cu dușmanii declarați și nedeclarați, cu elementele naționaliste și anarhiste. Partidul, conducînd și unind masele, cărora le-a dat o concepție revoluționară asupra lumii, a ieșit victorios. Ritmul sacadat al spectacolului, care transmite încordarea luptei pe viață și pe moarte, este întrerupt de scene pline de umor, în care forța și curajul marinarilor nu elimină gluma și dansurile pline de temperament; ceea ce, prin contrast, subliniază substanța tragică a spectacolului. Regizorul E. Simonov a reușit această îmbinare shakespeariană între tragic și comic, în numele ideii principale a spectacolului.

Însemnătatea acestor creații artistice este incontestabilă. Teatrul, prin caracterul său emoțional, ajută pe spectatorii noii generații să-și imagineze proporțiile luptei revoluționare și-i face să înțeleagă cîte sacrificii au fost făcute de către partid și de către popor.

Această tematică istorico-revoluționară a fost aleasă și de Teatrul M.H.A.T. din Moscova, unde s-a pus în scenă piesa *Vișornia* de D. Furmanov (regizor, V. Silovici). Numele lui Furmanov este întotdeauna asociat, în mintea cititorului sovietic, cu acela al lui V. I. Ceapaev, eroul legendar al Războiului civil, deoarece primul a fost comisar în divizia lui Ceapaev și, mai târziu, a scris celebra carte „Ceapaev”, care a intrat în tezaurul literaturii clasice sovietice. Teatrul „Ermolova” a creat o dramatizare originală, unind opera lui Furmanov cu cea a lui I. Babel, într-un singur spectacol.

La Teatrul Malfi a fost montată (a treia oară) piesa lui K. Treniov, *Liubov Iarovaia*. Scrisă la mijlocul anilor '20, ea este, de atunci, mereu prezentă pe scenele teatrelor sovietice. Ca regizor a fost invitat P. Fomenko, din Leningrad, iar rolurile principale au fost interpretate de R. Nifontova (Liubov Iarovaia) și V. Korșunov (comisarul Koșkin).

În această listă a spectacolelor jubiliare poate fi inclusă și *Fuga* de M. Bulgakov, ultima premieră a Teatrului de satiră. Fără îndoială că cititorii români cunosc bine atât pe remarcabilul scriitor, cât și piesa lui (a fost ecranizată cu câțiva ani în urmă), care înfățișează prăbușirea rezistenței albilor. Falimentul total al acestora s-a manifestat, la unii, prin recunoașterea vinovăției lor istorice față de patrie, la alții, prin degradare morală și prin pierderea demnității umane, în sfârșit, la o a treia categorie de rătăciți, prin înțelegerea impasului în care au intrat. Zugrăvind caracterele și faptele dușmanilor, autorul reflectă, prin contrast, forța și justiția cauzei poporului. Bulgakov înfățișează, în scene tragice ca și în scene de farsă, aproape grotescă, respectivul moment istoric. Personajele, ajunse la marginea nebuliei, se luptă cu hazardul. În încercările lor de a se opune transformărilor, ei sînt azvîrliți din arena istorică. În spectacolul Teatrului de satiră sînt distribuite forțele artistice cele mai reprezentative. Hludov este interpretat de A. Papanov, cunoscut actor de teatru și film. Regia spectacolului este semnată de V. Plucek.

La sfîrșitul acestui an, moscoviții vor avea prilejul să vadă *Fuga* de M. Bulgakov, într-o altă concepție regizorală. Piesa se află în repetiție la Teatrul „Maiakovski”, în regia lui A. Gonțearov, care a mai montat-o de cîteva ori: acum cincisprezece ani, la Teatrul „Ermolova”, de mai multe ori, cu studenții săi, la Institutul de teatru, iar anul acesta, la un teatru din R. P. Bulgaria. De fiecare dată, A. Gonțearov a descoperit în piesă fațete noi, fără ca, vreodată, să se repete. Se poate afirma cu certitudine că, în curînd, nu se va dezminți nici pe scena Teatrului „Maiakovski”.

Tema revoluției este o preocupare firească în activitatea oamenilor de artă sovietici. Acesteia i-au fost închinade nenumărate opere dramatice, extrem de variate ca formă și

ca gen. Dramaturgul A. Stein a scris o trilogie pe tema „artistul și revoluția”. Primele două părți se ocupă de creația scriitorilor sovietici Vsevolod Vișnevski (*În timpul captivității*) și Boris Lavreniev (*Nisipuri cîntătoare*), pentru ca, în ultima parte, intitulată *Variante*, să fie vorba despre perioada cînd eminentul poet rus Aleksandr Blok s-a alăturat revoluției. Printre personajele piesei, spectatorul îi întîlnește pe Vladimir Maiakovski, pe Leonid Andreev, pe Zinaida Iliupius, pe Vsevolod Meyerhold... Piesa a fost realizată la Teatrul „Mossoviet”, de tînărul regizor Viaceslav Spesivțev, rolul lui Blok fiind interpretat de A. Taratorkin.

Amintirea ultimului război rămîne neștersă în memoria poporului sovietic. De aceea, teatrele înscriu mereu în repertoriul lor opere care descriu zilele eroice și tragice ale ultimei confrăgiri mondiale. Și, în prezent, au apărut în teatre numeroase lucrări dramatice noi, ca: *Răscrucea*, după nuvelele scriitorului bielorus V. Bîkov, la Teatrul „Taganka” (regizor, Iuri Liubimov); *Malul*, după romanul lui I. Bondarev, căruia i s-a acordat Premiul de Stat al U.R.S.S. pe 1977, la Teatrul „Gogol” (regizor, B. Golubovski).

S-a arătat mai sus că tema istorico-revoluționară a reprezentat una dintre direcțiile căutărilor repertoriale ale teatrelor. Dar, tot atât de bogate în rezultate au fost și spectacolele care reflectă contemporaneitatea, oamenii patriei sovietice, problemele care-i frămîntă. Astfel, se poate cita piesa *Legătura inversă* de A. Ghelman, o lucrare ascuțit polemică, în care eroii sînt angrenați în rezolvarea problemelor economice și de construcție, proces în care se manifestă esența lor umană morală. Piesa a fost pusă în scenă atât de către O. Efremov, la Teatrul M.H.A.T., cit și de către G. Volcek, la Teatrul „Sovremennik”.

În întrecerea lor artistică n-au existat învinși. Fiecare și-a ales o cale proprie. Spectacolele sînt complet deosebite, nu numai prin particularitățile lor estetice, ci și prin reliefaarea sensurilor. În spectacolul de la Teatrul M.H.A.T. joacă mulți actori de frunte, ca A. Popov, E. Evstigneev, V. Davidov și alții; rolul principal este interpretat

de actorul Luokentii Snoktunovskii, binecunoscut și dincolo de botarele țării noastre. Într-o anumită măsură, problematica acestor montări se înfîlnește și în spectacolele *În numele vieții*, la Teatrul central al armatei sovietice, în *Succesul* de E. Grigoriev, la Teatrul „Mossoviet”, în *K.P.D. * triumfă* de I. Volcek, la Teatrul „Maiakovski”, în *Speranțele mele* de M. Șatrov, la Teatrul comsomolului leninist, în *Dialoguri* de dramaturgul tătar D. Valeev, la Teatrul „Ermolova”. Tema lor comună este omul în epoca revoluției tehnico-științifice, cu profilul său social și moral, care se manifestă în condiții istorice noi, cînd poporul sovietic, în plin avînt al socialismului dezvoltat, rezolvă problemele progresului tehnico-științific.

Aceste lucrări, care, în ultimă analiză, explorează universul interior al omului de astăzi, nu se deosebesc fundamental de acele piese în care, la prima vedere, s-ar părea că autorii se interesează numai de gîndurile și de sentimentele intime ale oamenilor. În această din urmă categorie se pot încadra piesele *Sfînta sfîntelor* și *Horia* (în numele pămîntului și al soarelui) de scriitorul moldovean I. Druță. De asemenea, piesele *Mult așteptatul* de A. Salînski, *Tristul egoist*, aparținînd fostului învățător S. Soloveiciuk (dramatizare după romanul lui V. Șukșin și V. Rasputin) și *Fanteziile lui Fariteev*, a talentatei debutante A. Sokolova, fostă actriță.

Trăsătura comună a acestor piese o reprezintă plenitudinea lumii sufletești a eroilor, forța sentimentelor, fidelitatea, respingerea pornirilor meschin-egoiste. Aceste caracteristici pot fi remarcate, de pildă, în piesa lui A. Salînski, *Mult așteptatul*. Eroina își așteaptă de 20 de ani soțul — tatăl a doi copii — dispărut în timpul războiului. Și așteptarea este răsplătită! Piesa, tratînd ideea fidelității, capătă amploare, datorită sensurilor filozofice majore.

Teatrele noastre acordă o foarte mare și permanentă atenție problematicii tineretului. Nu vreau să abuzez de bunăvoința cititorilor, înșirînd aici titluri și nume necunoscute lor (sînt destule, în aceste însemnări); deci, am să mă limitez să arăt amplitudinea acestui diapazon tematic pe scenele teatrelor noastre. Astfel, la Moscova, la Teatrul „Pușkin” și la Teatrul-studio al actorului de film se joacă, actualmente, piesa lui N. Miroșnicenko, *A treia generație*, scrisă în forma unei dispute politice despre lupta împotriva neofascismului, pentru pace și democrație. La Teatrul comsomolului leninist s-a montat piesa lui M. Șatrov, *Speranțele mele*, în care o tîină rășătoare rezolvă, cu o admirabilă onestitate, grave probleme morale. Lucrarea este dedicată aspirațiilor și demnității tinerilor muncitori. La Teatrul tînărului spectator, piesa *Opriți-l pe Malahov!*, a tînărului ziarist V. Agranovski, a-

bordează problema acută a educării adolescenților „dificili”, a responsabilității lor personale, ca și a adulților, față de educația ce o vor dobîndi, față de modul cum vor păși în viață.

După cum se vede, problematica acestor piese și spectacole este foarte diversă, fapt absolut caracteristic teatrelor din Capitală. Afirmatia e cu atît mai valabilă, dacă ținem seamă și de faptul că, în afară de lucrările dramatice ale autorilor sovietici contemporani, se reprezintă multe opere clasice ruse și străine, precum și piese ale dramaturgilor din numeroase țări ale lumii. Astfel, numai în ultimul an, repertoriul teatrelor din Moscova s-a îmbogățit prin montarea unor piese de Gorki (Teatrul M.H.A.T., Teatrul „Na Bronnoi”), de Griboedov (Teatrul de satiră, Teatrul-studio al actorului de film), de Cehov (Teatrul M.H.A.T., Teatrul „Sovremennik”), de Turgheniev (Teatrul „Na Bronnoi”), de Saltikov-Scedrin (Teatrul Malii), de Ostrovski (Teatrul „Pușkin”), de Maeterlinck (Teatrul-studio al actorului de film), de Sean O’Casey (Teatrul „Ermolova”) etc.

Firește, ca de obicei, există spectacole unanim apreciate, după cum există și spectacole ce declanșează dispute și discuții. Dar, tocmai în aceasta constă viața artei, garanția progresului ei. Fiind, însă, vorba de altă temă, ne vom opri aici, cu trecerea în revistă a spectacolelor din Moscova.

* K.P.D. — coeficient economic, randament (termen tehnic).

HRACIA GHAPLANIAN

Artist al Poporului din U.R.S.S.

despre teatrul românesc și dramaturgia românească în Armenia Sovietică

În cadrul unei delegații sovietice care ne-a vizitat țara cu prilejul aniversării zilei de 7 Noiembrie, a sosit la București regizorul armean de teatru Hracia Ghaplanian, Artist al Poporului din U.R.S.S., director al celui mai important teatru din Erevan, Teatrul „Gabriel Sunduchian“, președinte al Asociației oamenilor de teatru din Armenia Sovietică, conferențiar la Institutul de teatru și cinematografie din Erevan, membru în Comitetul Executiv al Institutului Internațional de Teatru.

Hracia Ghaplanian a debutat ca actor, la vârsta de 12 ani, continuând să joace și după ce a devenit regizor, în 1948. Printre spectacolele puse în scenă de el, la Erevan și la Moscova, se numără Othello, Richard al III-lea, Intrigă și iubire, Vrăjitoarele din Salem, Esop de Figuerido, Medeea de Anouilh, Coliba unchiului Tom, Jurnalul Annei Frank; a realizat și spectacole de operă și operetă, ca Evgheni Oneghin de Ceaikovski, Oedip rege de Stravinski, Poveste din cartierul de vest de Leonard Bernstein. În 1970, la sărbătorirea centenarului nașterii lui Lenin, spectacolul său cu Mărturisirea de Dangulov, pus în scenă la Teatrul Mic din Moscova, a fost distins cu premiul întâi. În prezent, regizorul pregătește, la Erevan, spectacole cu șase personaje în căutarea unui autor de Pirandello și Khatapala, a dramaturgului clasic armean al cărui nume îl poartă teatrul condus de el.

— Printre numeroasele dumneavoastră funcții, una va interesa, probabil, cel mai îndeaproape, pe cititorii români...

— Vă referiți, desigur, la faptul că sînt președinte al Asociației de prietenie armeano-române și, totodată, vicepreședinte al Asociației de prietenie sovieto-române. În această calitate, am tutelat, în fiecare an, de 23 August, organizarea, în Armenia, a unor manifestări culturale consacrate României — conferințe, spectacole, expoziții, concerte, vizionări de filme. Aceasta nu este decît una dintre formele de manifestare a prieteniei sincere și statornice pe care poporul armean o nutrește față de poporul român. Mi-a făcut plăcere să cunosc oameni de cultură români, veniți la Erevan cu diferite prilejuri; înțînirile mi-au lăsat amintiri dintre cele mai frumoase. Iată de ce, deși vin pentru prima dată în țara dumneavoastră, pot afirma că o cunosc destul de bine. Totuși, firește, impresiile contactului direct sînt cele mai vii. Iar, dacă nu pot trage concluzii profunde, în schimb, vreau să spun că m-au copleșit căldura oamenilor, atitudinea lor prietenească.

— Ce credeți despre teatrul românesc?

— Am rămas impresionat de grija statului față de arta teatrală, căreia i se acordă o

mare importanță. Dezvoltarea artei teatrale a atins, la dumneavoastră, un nivel foarte înalt. Am constatat acestea văzînd două spectacole excelente, Danton și Richard al III-lea, într-un teatru care poate să concureze, cu succes, cu cele mai moderne și mai bine utilate din lume; precum și alte două foarte reușite spectacole, Pescărușul și Descăpătîrea. Teatrul românesc are, astăzi, regizori cu o vastă cultură, inventivi, și actori de imens talent.

— Aveți în vedere inițiative care să ducă la o mai strînsă apropiere între oamenii de teatru din țările noastre?

— În Armenia, dramaturgia românească e cunoscută prin unele reprezentații ale colectivelor teatrale armenesti. Cel mai recent exemplu este spectacolul de televiziune cu Jocul de-a vacanța, realizat de un fost elev al meu, regizorul Artashes Hovhannesian. Aici, la București, am convenit cu vechea mea prietenă Elena Deleanu, directoarea Teatrului Giulești, să facem un schimb de turnee între colectivele teatrelor noastre. Iar în perspectivă, intenționăm să punem în scenă, reciproc, cîte o piesă: una românească, la Erevan, și una armeană, la București.

Sergiu Selian